

РЕЦЕНЗИЯ

От акад. проф. д-р Иван Господинов Миланов, д.м.н.

Медицински университет София,

на дисертационен труд на тема

„Качество на живот при пациенти с дискова болест“

на Д-р Росица Ганчева Кръстева

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“

**В област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт,
професионалното направление 7.1 медицина и научна специалност „Неврология“**

Д-р Кръстева е докторант задочна форма на обучение в докторска програма „Неврология“ (03.01.19), професионално направление 7.1 Медицина, зачислена със заповед № Р-109-254/01.08.2019 в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна с научен ръководител проф. д-р Ара Гарабед Капрелян, д.м.н.

Отчислена е с право на защита със Заповед № Р-109-301/25.09.2024 на Ректора на МУ – Варна на основание на доклад с вх. № 102-2213/26.08.2024 от проф. д-р Силва Петева Андонова-Атанасова – Ръководител катедра „Нервни болести и невронауки“ с решение по протокол № 26/09.09.2024 на Факултетен съвет и доклад с вх. № 103-4385/11.09.2024 г. от проф. д-р Йото Трифонов Йотов, д.м. – Декан на факултет „Медицина“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Съгласно Заповед № Р-109-102/ 28.01.2025 на Ректора на МУ – Варна и на основание Протокол № 1/06.02.2025 г. от първото заседание на Научното жури съм определен за външен член на Научното жури и рецензент, въз основа на което представям настоящата рецензия.

Рецензията е изготвена съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за приложение на ЗРАСРБ (ПРЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Обучение и професионална квалификация:

Д-р Росица Ганчева Кръстева е родена през 1972 год. в гр. Павликени и завършва средно образование в гр. Русе, в АЕГ „Гео Милев“ през 1991 год.

През 1997 г. завършва с много добър успех Медицински университет – Плевен като магистър по специалността „Медицина“ (Диплома за висше образование ОКС „Магистър“, МОН № 000117 серия МИЕН 97, Рег. № 003497/1997 г.)

Д-р Кръстева е с придобита специалност по „Нервни болести“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна (Свидетелство за призната специалност № 2668, Рег. № 013603/20.06.2008, Серия МУВ – 2008). Притежава сертификати за ВСД в неврологията – електроенцефалография (2009 г.) и електромиография и доплерова сонография(2015 г.).

Професионална реализация

Д-р Кръстева започва работа през 1998 г. като лекар в Неотложна медицинска помощ и Спешно приемно отделение към Обединена районна болница – Русе. От 2002 до 2013 г. работи като лекар – ординатор в Първо нервно отделение в МБАЛ Русе. От 2013 до 2014 лекар – ординатор в кардиологично отделение към УМБАЛ Медика Русе, а от 2014 до настоящия момент е началник на отделение по нервни болести към УМБАЛ Медика Русе.

От 2019 е асистент в Русенски университет „Ангел Кънчев“ към Факултет „Обществено здраве и здравни грижи“, Катедра „Здравни грижи“.

Д-р Росица Кръстева притежава теоретични и практически познания в областта на неврологията, които ежедневно прилага в практиката си като лекар и в преподавателската си дейност. Проявява добри ръководни, организационни и комуникативни умения.

Член е на Българското дружество по неврология и на Българския лекарски съюз. За два мандата (2019 – 2021 г. и 2021 – 2024 г.) е член на Управителния съвет на Районната колегия на БЛС – Русе, за мандат 2024-2027 е председател на Контролната комисия на РК на БЛС – Русе. Член е на постоянните комисии по Екология и по Здравеопазване и социална политика към Общински съвет, гр. Русе за мандат 2023 – 2027 г.

Актуалност и структура на дисертационния труд:

Предоставеният ми за рецензия дисертационен труд, посветен на качеството на живот, свързано със здравето на пациентите с дискова болест обхваща един изключително актуален за нашата страна здравен, социален и икономически проблем. Темата представлява интерес както за невролози, така и за широк кръг от други медицински специалисти.

Настоящият дисертационен труд е структуриран съгласно приетите у нас стандарти на дисертация за придобиване на ОНС „Доктор“. Разработен е на 178 стандартни страници, структуриран както следва: въведение (1 стр.), литературен обзор (48 стр.), цел, задачи и хипотези (1 стр.), клиничен контингент и методи (2 стр.), собствени резултати и обсъждане (80 стр.), изводи (3 стр.), приноси (2 стр.), библиография (25 стр.) и списък на публикациите, свързани с дисертационния труд (1 стр.). Онагледен е подробно с 94 фигури и 31 таблици. Библиографията съдържа 257 литературни източника, от които 12 на кирилица и 245 на латиница, като над 80 % от цитиранията са от последните 10 години.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от Катедра „Нервни болести и невронауки“ при МУ- Варна с протокол № 8/23.08.2024 от Катедрен съвет.

Литературен обзор:

Настоящият дисертационен труд е посветен на един изключително важен здравен и социален проблем – качеството на живот на пациентите с дискова болест. Обзорът е изчерпателен, логично структуриран и завършва с критичен анализ. Направен е подробен преглед на етиологията, патофизиологията, клиничната картина, диагностиката и лечението на дискова херния, като се отчита разликата в профилите на пациентите, страдащи от неспецифична ниска кръстна болка или болка във врата и тези със специфична причина за болката, дължаща се на дискови хернии. Обръща се специално внимание на невропатната болка като значителен фактор, който може да повлияе негативно на качеството на живот.

Разгледани са основни инструменти за изследване на болката, инвалидността, депресията и качеството на живот, както и приложението им при тази група заболявания и се подчертава се важността от изследване на качеството на живот, свързано със здравето за общественото здравеопазване.

Хипотеза, цел и задачи:

Цел на дисертационния труд е ясно и точно формулирана – да се проучи качеството на живот, свързано със здравето на пациенти с дискова болест и неговата връзка с инвалидността, болката и депресията, като за постигането ѝ са поставени четири конкретни задачи:

1. Да се изследват качеството на живот, свързано със здравето, интензитета на болката, степента на инвалидност и нивото на депресия при пациенти с дискова болест чрез използването на скали за самооценка.

2. Да се изследва влиянието на някои демографски фактори - пол, възраст и местоживеене.

3. Да се проучи влиянието на локализацията на дисковата патология върху качеството на живот, свързано със здравето, степента на инвалидност, болката и депресията.

4. Да се определи връзката между депресията, болката, инвалидността и качеството на живот, свързано със здравето.

Авторът е поставила следните хипотези:

1. Локализацията на дисковата херния, възрастта, полът и местоживеенето повлияват по различен начин качеството на живот

2. Инвалидността при пациентите с дискова херния има зависимост с локализацията на хернията, пола, възрастта и местоживеенето.

3. Депресията влияе на всички фактори, определящи качеството на живот.

4. Съществува зависимост между болката, депресията и инвалидността

Клиничен контингент и методи:

За постигане на посочената цел в проучването са включени общо 120 пациенти с доказана на КТ или МРТ дискова херния или дискови протрузии в шиен или лумбален отдел, на възраст от 18 до 65 год. За целите на изследването пациентите са разделени на групи по пол (64 мъже и 56 жени), възраст (5 възрастови групи), местоживеене (70 градски и 50 селски жители) и локализация на дисковата херния (76 с дискова херния в лумбален отдел и 44 – в шиен отдел). Използван е анкетен метод с общо седем въпросника за самооценка на болката, инвалидността, депресията и качеството на живот, свързано със здравето.

Материалите и методите са достатъчни за извеждането на достоверни и репрезентативни резултати. Всички данни са обработени с подходящи и съвременни статистически методи, което е основание за приемане на получените от проучването резултати и направените изводи.

Провеждането на изследването е одобрено от Комисията по етика на научните изследвания при МУ – Варна с Протокол/Решение № 135/28.09.2023 г.

Собствени резултати и обсъждане:

Резултатите от изследването са групирани в шест раздела. В първия раздел са представени социодемографските характеристики и анализа на изследваната популация, от втори до четвърти раздел са отразени последователно резултатите от изследванията

на интензитета на болката, нивото на депресия и степента на инвалидност. В петия раздел са представени резултатите за отделните домейни на качеството на живот, свързано със здравето, изследвано чрез въпросника SF-36, а в шестия раздел е представен обобщеният корелационен анализ на резултатите.

Всички резултати са подробно анализирани и изчерпателно онагледени с 87 фигури и 31 таблици.

В обсъждането докторантът прави критичен анализ на собствените изследвания и резултати, сравнявайки ги с най – новите литературни данни.

Изводи и приноси:

В дисертационния труд са направени няколко основни извода.

- Локализацията на дисковата херния има силна статистически значима връзка с пола, като шийната дискова херния е по-разпространена сред жените. Лумбалната дискова херния е по-разпространена сред селското население, но установената статистическа връзка е слаба.
- Инвалидността няма статистически значима връзка с локализацията на дисковата херния, както и с останалите изследвани фактори - пол, местоживеење и възраст.
- Установява се силна статистическа зависимост на депресията с местоживеењето на изследваната популация и по-високи нива на депресия при селските жители.
- Доказва се силна статистическа зависимост на пола с перцепцията за болка. Жените с цервикална и лумбална дискова херния са с по-високи нива на болката в сравнение с мъжете, независимо от другите изследвани фактори.
- Установява се силна статистическа взаимовръзка на болката с депресията, както и силна статистически значима връзка на инвалидността и на Общото здраве с болката и с депресията.
- Полът, възрастта, локализацията на дискова херния и местоживеењето повлияват различно отделни домейни на менталното и физическото здраве, а върху други домейни не оказват влияние. Локализацията на дисковата херния повлиява физическото функциониране, което е по-лошо при изследваните с лумбална ДХ, полът също оказва влияние на този домейн от качеството на живот, който е с по-ниски стойности при мъжете. Ролевият лимит поради емоционални проблеми е повече негативно повлиян при жените, по-

възрастните участници и тези с цервикална дискова херния, като установихме статистически значима връзка на този домейн с пола, възрастта и локализацията на ДХ. Жените са с по-лоши показатели по отношение на енергичността и умората и има статистически значима връзка на пола с този домейн. Възрастта оказва силно влияние на домейна Общо здраве, което е значително по-лошо при по-възрастните изследвани.

- По отношение качеството на живот, свързано със здравето, се установява, че болката и депресията оказват силно негативно влияние върху всички отделни домейни на менталното и физическото здраве.

Самооценката на докторанта включва посочените приноси от дисертационния труд са научно – теоретични, с оригинален и потвърдителен характер.

1. За първи път у нас е проведено изследване на качеството на живот, свързано със здравето на пациенти с дискова болест сред българска популация

2. За първи път у нас е направен сравнителен анализ на отделните домейни от качеството на живот, свързано със здравето, както и на болката, депресията и инвалидността при отделни групи пациенти в зависимост от локализацията на дисковата херния и от някои социодемографски фактори като възраст, пол и местоживеене.

3. Доказва се, че дисковата болест оказва негативно влияние върху качеството на живот, свързано със здравето, с по-голямо повлияване на физическото, отколкото на менталното здраве.

4. Потвърждава се, че шийната дискова херния е по-разпространена сред женския пол.

5. Доказва се, че жените имат по-нисък праг на болка и се установява корелационна зависимост на интензитета на болката с пола.

6. Установява се негативна корелационна връзка на възрастта с Общото здраве и с развитието на депресивна симптоматика при пациентите с дискова херния.

7. Потвърждава се силната корелационна взаимовръзка на депресията и болката, които заедно и поотделно повлияват в най-голяма степен инвалидността и всички показатели на качеството на живот, свързано със здравето.

По темата на дисертацията докторантът е представила три пълнотекстови научни публикации в периодични научни издания от периода 2021 – 2024 г. В две от тях е втори автор, а в една е първи автор.

Авторефератът е представен на 118 страници, с по-голям обем от изисквания и отразява подробно основните резултати, постигнати в резултат от научния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд „Качество на живот при пациенти с дискова болест“ е оригинална разработка на автора и представлява теоретичен и практически принос за българската неврология. Той покрива всички наукометрични изисквания на ЗРАСРБ и правилника за РАС на МУ – Варна за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“.

Докторантът притежава необходимите теоретични познания и професионални умения по неврология, както и способност за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на гореизложеното, давам своята положителна оценка на представения дисертационен труд и предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на д-р Росица Ганчева Кръстева – докторант задочна форма на обучение към Катедрата по Нервни болести и невронауки на Факултет по медицина при Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

17.02.2025

Гр. София

Рецензент:

акад. проф. д-р Иван Господинов Миланов, д.м.н.

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679